

BAB I

BUBUKA

1.1 Kasang Tukang Panalungtikan

Novel *Mikung* karya Abdullah Mustappa mangrupa salahsiji karya sastra anu ditulis dina taun 1983 diterbitkeun ku PT Manglé Panglipur Bandung. Abdullah Mustappa lahir di Sangojar, Limongan Garut, 18 Nopémber 1945 salaku sastrawan pituin Garut nu ngarojong kana sastra Sunda. Abdullah Mustappa kungsi nulis prosa, puisi, jeung ésséy ngagunakeun basa Sunda jeung ngagunakeun basa Indonésia. Bukuna nu geus medal nyaéta *Lembur Singkur* (1979), *Nu teu Kungsi Kalisankeun* (1985), *Mikung* (1983), *Wirahma Sajak* (1985), jeung *Hang Tuah* (1974) (Mustappa, 1983). Taun 1995, Abdullah Mustappa dilélérlé Hadiah Samsudi pikeun bacaan barudak ti Yayasan Kabudayaan Rancagé (Ruhaliah, 2019, kc. kc. 226-229). Taun 1970-an, Abdullah Mustappa unggul dina ngarang novelet *Kartini* sarta ésyéna ngeunaan puisi Amir Hamzah unggul dina sayembara nu diayakeun ku Pusat Bahasa. Abdullah Mustappa di taun 1997 dilélérlé Anugerah Jurnalistik ti PWI pusat. Taun 2006, Abdullah Mustappa dilélérlé hadiah Sastra Rancagé pikeun jasana dina mekarkeun jeung ngamumulé kasusastraan Sunda. Taun 2017, dilélérlé hadiah Sastra Rancagé pikeun kumpulan sajak anu judulna “*Titimangsa: 68 Sajak Alit*”. Dina widang ésyé taun 2001, Abdullah Mustappa dilélérlé Anugrah Jurnalistik H. Moh. Koerdie ti Paguyuban Pasundan (Rosidi, 2018, kc. 9 ; Ruhaliah, 2019, kc. 226-228).

Novel *Mikung* eusina ngeunaan kahirupan jaman kiwari nu teu réa kacaritakeun, nyaéta dunya penerbitan anu jadi kasang tukang carita. Dina maca novel *Mikung*, nu maca jadi apal kumaha bédana ngadegkeun majalah anu saterusna jadi apal kudu kumaha cara miara éta penerbitan sangkan terus bisa hirup. Carita ngeunaan kamanusaan jeung pasualan pribadi unggal palakuna, aya nu tukuh kana pamadegan sorangan, aya nu bingbang dina nyanghareupan kahirupan nu pelik, aya nu nyodorkeun gagasan-gagasan ménrang, nu masualkeun hal-hal parelik, sagala aya konflik dina novel Mikung téh (Mustappa, 1983, kc. 93-95). Novel *Mikung*

mangrupa novel anu ngirut pikeun ditalungtik ngeunaan palaku utamana ku élmu psikologis sastra, lantaran ngagambarkeun karakter palaku anu keur nyanghareupan masalah anu daria. Ieu novel kaasup kana jenis novel inspiratif, aya tujuhbelas parapalaku dina novel téh, tapi anu jadi palaku puseurna Kusnadi nu loba dicaritakeun. Kapribadian palaku anu dihirupkeun ku pangarang ngawujud sipat manusa, jeung rasa nu hirup dina karya sastra. Éta téh mangrupa eunteung tina kahirupan anu nyata nu kaalaman ku manusa. Kapribadian nangtukeun paripolah hiji jalma nu bakal béda unggal individuna. Pangaweruh, rasa, jeung rojongan batin mangrupa unsur kapribadian nu dipiboga ku manusa. Sabenerna kapribadian hiji jalma bisa dipangaruhan ku masarakat sabudeureunna. Paripolah hiji jalma nangtukeun manusa dina ngahontal udagan kahirupanna, ieu aya patalina jeung psikologis nu mangrupa eunteung tina kapribadian nu bisa ditilik tina kanyataan kahirupan manusa dina minuhan pangabutuh hirupna. Dina ieu caritaan, pangarang méré karakter ka palaku utamana dina gaya idealisma ngambang, keur naon Kusnadi milu ilubiung ngadegkeun *Surat Kabar Mingguan publik* tapi teu miboga motivasi anu pasti. Nepi ka *publik* entang-entangan rék dijual ku Wijaya, Kusnadi keukeuh kana pamadegan yén *publik* téh bakal suksés deui. Dina ieu carita, Kusnadi miboga sipat anut kana sora haté, manéhna keur di Bandung ngan saukur mimilu Pepen basa aya kénéh *Mingguan Mimbar Demokrasi*, antukna resep jadi wartawan nepi ka dibélaan kaluar kuliah (Mustappa, 1983, kc. 93-94).

Manusa digawé dumasar kana kondisi psikologis atawa status sosialna nu bisa digunakeun pikeun ngahontal kamajuan atawa pangakuan dirina tina hirup kumbuh campur gaul di masarakat. Ku kituna, manusa miboga peran salaku mahluk sosial nu boga rasa, pamikiran jeung rupa-rupa pamaksudan séwang-séwangan. Manusa geus kudu apal kumaha cara-carana campur gaul dina hirup kumbuh téh. Dina enas-enasna, manusa kudu bisa ngabédakeun kalakuan anu hadé jeung kalakuan anu goréng pikeun ngawujudkeun masarakat anu tengtrem ayem. Anu jadi udagan manusa dina kahirupan téh nyaéta bebeneran anu saluyu jeung akal budi nu dipiboga ku unggal manusa.

Dina ngahontal éta udagan téh tangtu aya sababaraha hal anu bisa karandapan, aya hasilna anu hadé jeung aya nu hasilna goréng. Saupama teu kahontal éta udagan, manusa sok kuciwa. Dibandingkeun jeung mahluk séjénna, dasarna manusa miboga dua bagian nyaéta jiwa jeung raga, hususna manusa miboga pikiran jeung akal anu bisa ngawangun gagasan-gagasan nu bisa dikomunikasikeun ngaliwatan basa, bédá jeung sato nu teu miboga réaksi sacara sadar.

Dina karya sastra mah, hal-hal anu aya di luhur biasana sok dicaritakeun ngaliwatan wangun karya sastra sabab raket patalina jeung pasualan-pasualan manusa boh salaku individu boh salaku mahluk sosial. Nurutkeun Isnendes, (2010, kc. 6) sastra minangka karya seni nu jadi ciri idéntitas sastra, salian ti idéntitas sastra minangka studi. Sastra kaasup kana cabang élmu pangaweruh, lain saukur karya-karyana hungkul tapi dina eusi karyana ngandung ajén-ajén nu tumalina jeung palsapah kapribadian tina kahirupan sapopoé. Karya sastra sipatna fiksi atawa rekaan, anu caritana bisa jadi mangrupa pangalaman hirup manusa nu tuluy diolah sacara kréatif dina prosés imajinasina sangkan ngawujud hasil. Karya sastra disebut ogé gejala kajiwaaan, paripolah nu katitén ngaliwatan ucapan sarta laku lampah mangrupa data nu jadi arah kaayaan jiwa atawa mental hiji jalma. Karya sastra ngandung ajén éstética. Pikeun seniman, karya sastra téh miboga tujuan nepikeun maksud nu hayang ditepikeunna ngaliwatan caritaan dina wangun tinulis.

Sastra Sunda mibanda wangun nu tangtu, nyaéta puisi, prosa, jeung drama. Ieu wangun karya sastra téh kaasup kana karya sastra modéren nu dipangaruhan ku sastra kulon. Karya sastra wangun prosa nu bisa diinterpretasi téh nyaéta novel. Nurutkeun Isnendes (2010, kc. 39) novel mangrupa prosa rékaan nu ngawujud lalakon (naratif), wujudna panjang, sarta galur caritana téh kompléks. Novel kaasup karya sastra wangun prosa dina wangun lancaran anu sipatna imajinatif. Biasana dina hiji karya sastra, pangarang ngahirupkeun parapalaku nu bisa jadi pangalamanna sorangan ogé bisa jadi kaalaman ku jalma séjén. Pangarang sok ngahadirkeun palaku nu miboga karakter, ku kituna karya sastra téh ngagambarkeun kajiwaaan manusa. Hasil kréativitas pangarang téh lumrah milik pamaca supaya bisa

diinterpretasikeun ku séwang-séwangan. Ku kituna, pamaca dipiharep mampuh nyangking ajén-ajén nu nyangkaruk dina caritaan pikeun dilarapkeun dina kahirupan sapopoé.

Unsur-unsur dina karya sastra jadi hal nu moal bisa leupas sabab silih pangaruhan, ieu téh pikeun ngirut pamaca dina nyaritakeun palaku nu ngarandapan pasualan-pasualan anu kawilang hésé. Dina hiji karya sastra, konflik téh diperlukeun pisan, sangkan hiji karya sastra ngandung pesen anu alus pikeun pamaca. Ayana konflik batin balukar ayana kontradiksi dua gagasan nu mangaruhan paripolah palaku. Nurutkeun Nurgiyantoro (2010, kc.122) konflik mangrupa kajadian nu kawilang pentingna tina unsur dasar dina mekarkeun galur caritaan. Konflik téh mangrupa pasualan nu aya dijero unggal manusa. Jadi unsur konflik téh raket patalina jeung parapalaku dina caritaan. Éta aspék-aspék kajiwaan bisa disawang ngaliwatan psikologi. Psikologis mangrupa élmu pangaweruh anu diajar ngeunaan sakabéh paripolah manusa nu teu bisa leupas tina prosés lingkungan sabudeureunna jeung hal-hal kajadian nu aya dina diri manusa disebutna prosés mental (Saleh, 2018, kc.8). Pungsi psikologis salaku hiji pamikiran manusa nu dikasangtukangan ku pamikiran anu logis saluyu jeung fakta-fakta nu aya (Ahmadi, 2015. kc. 13).

Sastrra jeung psikologi miboga peran penting dina hirup kumbuh manusa lantaran pasualan anu digambarkeun dina karya sastra moal bisa leupas tina aspék psikologis manusa. Basa nu aya dina sastra mangrupa simbol psikologis (Endraswara, 2008, kc. 4). Ulikan ngeunaan psikologis sastra mimiti gelar dina taun 1990-an. Nurutkeun Endraswara (dina Minderop, 2018, kc. 58) nételakeun yén psikologi sastra mangrupa kajian interdisiplinér antara psikologis jeung sastra nu museur kana pasualan-pasualan kajiwaan manusa. Psikologis sastra alatan sastra mangrupa puseur kajian pikeun mikaweruh kana aspék-aspék kajiwaan nu aya dina hiji karya sastra. Aspék-aspék psikologis ngawengku psikoanalis, bélégisme, jeung humanistik. Panalungtikan psikologis sastra nekenkeun kana analisis sakabéh karya sastra, boh tina intrinsik boh tina ekstrinsik. Nu bisa dianalisis dina panalungtikan psikologis sastra téh salian ti aspék kajiwaan palaku dina karya

sastra, bisa dianalisis ngeunaan kapribadian atawa kajiwaan pangarang, jeung kapribadian atawa kajiwaan pamaca. Psikologis sastra miboga tujuan pikeun maham kana aspék-aspék kajiwaan nu aya dina hiji karya sastra sacara praktis.

Ieu novel baris ditalungtik ngeunaan aspék-aspék psikologis dina karya sastra. Pikeun medar aspék-aspék psikologis anu karandapan ku palaku utama nyaéta Kusnadi dina novel *Mikung*, tangtu diperlukeun pamarekan. Pamarekan psikologis anu digunakeun pikeun nganalisis karakter palaku utama dina ieu novel nyaéta pamarekan psikologis Maslow anu tiorina leuwih cocog digunakeun pikeun nganalisis psikologis jalma sawawa.

Nurutkeun Maslow (dina Minderop, 2018, kc. 280) paripoplah manusa ditangtukeun ku dorongan tina jero dirina pikeun ngahontal udagan kahirupan nu leuwih bagja jeung nyugemakeun. Nu nételakeun pangabutuh dasar Kusnadi salaku palaku utama nu nyumponan kritéria lima tingkatan kabutuhan dasar manusa nyaéta 1) pangabutuh kana fisiologis, 2) pangabutuh kana rasa aman, 3) pangabutuh kana mibanda jeung dipibanda (rasa cinta), 4) pangabutuh kana pangajén, jeung 5) pangabutuh kana aktualisasi diri. Manusa kudu bisa ngahontal pangabutuh anu jadi dadasar saacan kana pangabutuh anu leuwih luhur tingkatannana. Upamana pangabutuh anu jadi dadasar teu kacumponan, pangabutuh séjenna ogé bakal hésé dihontal nu antukna bakal hésé dina lajuning hirup.

Salian ti ngagunakeun pamarekan psikologi sastra, panalungtik ogé ngagunakeun pamarekan struktural. Nurutkeun Isnendes (2018, kc. 74) nételakkeun yén strukturalisme mangrupa hiji pamarekan karya sastra nu sipatna otonom nu ma'nana ngan ukur bisa dicangkem tina hiji gemblengan karya sastra. Ieu panalungtikan ngagunakeun ogé pamarekan strukturalisme Robert Stanton. Robert Stanton (2012, kc. 22) nételakeun yén karya faksi diwangun ku fakta carita (ngawengku karakter, alur, jeung latar), téma nu jadi dadasar caritaan, jeung sarana sastra.

Panalungtikan ngeunaan struktural jeung psikologis sastra geus kungsi dilaksanakeun saméméhna ku sababaraha panalungtik dina wangan skripsi jeung jurnal. Panalungtikan dina wangan skripsi di antarana aya “Konflik

Psikologis Tokoh Utama Dina Novel *Budak Teuneung* Karya Samsoedi (Ulikan Struktural jeung Psikologi Perkembangan)" ku Zulfikar Alamsyah (2020), "Konflik Batin Tokoh Utama Dina Novel *Pangantén* Karya Deden Abdul Aziz (Ulikan Struktural jeung Psikologi Kapribadian Humanistik)" ku Ane Ainun Nurlaela (2021), "Ulikan Struktur Jeung Psikologi Sastra Kana Novel *Diarah Pati* Karya Margasulaksana" ku Sandi Kusnadi (2021), "Karakteristik Tokoh Utama Dina Novel *Budak Minggat* Karya Samsoedi Pikeun Bahan Pangajaran Maca Novel Di SMA (Ulikan Struktural jeung Psikologi Perkembangan)" ku Tegas R (2020), "Novel Sérial *Carita Silat Anjar* Karangan Achmad Rustandi (Ulikan Struktural jeung Psikologi Humanistik)" ku Purnamawati (2017), "Ulikan Struktural jeung Psikologi Sastra dina Naskah Drama *Sémah Saduran* Rosyied E ABBY" ku Tubagus Panji (2020), "Kepribadian dan Aktualisasi Diri Tokoh Utama dalam Novel *Supernova* Episode *Partikel* Karya Dewi Lestari (Tinjauan Psikologi Sastra) ku Kartika Nurul Nugrahini ti Universitas Negeri Yogyakarta (2014).

Salian ti panalungtikan dina wangu skripsi, aya ogé panalungtikan dina wangu jurnal di antarana "Kajian Psikologis Humanistik Abraham Maslow Pada Tokoh Utama Dalam Novel *Surat Dahlan* Karya Khrisna Pabichara" ku Nur Amalia, spk. (2020), "Analisis Novel *Milea* Suara Dari Dilan Karya Pidi Baiq: Kajian Strukturalisme Robert Stanton" ku Nia Shabrina (2020), "Analisis Psikologi Sastra Novel *Hati Suhita* karya Khilma Anis" ku Oktarina Putrianti, spk. (2020), "Kepribadian Tokoh Utama Dalam Naskah Monolog *Balada Sumarah* Karya Tentrem Lestari: Kajian Psikologi Sastra" ku Nella Putri, spk. (2017), "Kepribadian Tokoh Utama Dalam Novel *Prahara Cinta Alia* Karya Arif YS: Kajian Psikologi Sastra" ku Ratih Widia, spk. (2019).

Aya ogé panalungtikan psikologis humanistik Abraham Maslow dina wangu jurnal nyaéta, "Karakter Tokoh Utama Pada Novel *Entrok* Karya Okky Madasari (Kajian Psikologi Sastra) ku Sophian Djaka Prawira (2017), "Analisis Konflik Tokoh Dalam Novel *Rindu* Karya Tereliye Berdasarkan Pendekatan Psikologi Sastra" ku Tiyas Sukma, spk. (2019), "Psikologi Tokoh Dalam Novel *Suti* Karya Sapardi Djoko Damono: Analisis Psikologi Sastra"

ku I Wayan Gede, spk. (2019), “Hirarki Kebutuhan Tokoh Utama dalam Novel *Pulang* dan *Laut Bercerita* karya Leila S. Chudori (Kajian Psikologi Humanistik Abraham Maslow)” ku Gaby Rostanawa (2019).

Sanajan geus aya panalungtikan nu medar ngeunaan struktur, jeung psikologis sastra, tapi katitén dina panalungtikan nu geus aya, can husus aya nu medar ngeunaan konflik palaku utama dina novel *Mikung* karya Abdullah Mustappa. Ieu novel geus medal taun 1983, tur can aya nu nalungtik sacara akademis. Pentingna ieu panalungtikan nyaéta pikeun mikanyaho konflik psikologis anu karandapan ku tokoh Kusnadi nu aya dina novel *Mikung* karya Abdullah Mustappa. Ieu panalungtikan dipiharep bisa nambahán élmu pangaweruh ngeunaan pangabutuh dasar manusia anu kudu dicumponan saacon pangabutuh séjénna sarta pikeun maluruh naon anu jadi kasang tukang munculna pasualan-pasualan nu karandapan ku hiji jalma. Ku kituna, panalungtikan anu judulna “Konflik Palaku Utama Dina Novel *Mikung* Karya Abdullah Mustappa (Ulikan Struktural jeung Psikologis Sastra)” perlu dilaksanakeun.

1.2 Idéntifikasi jeung Rumusan Masalah Panalungtikan

1.2.1 Idéntifikasi Masalah

Ieu panalungtikan medar ngeunaan analisis dina novél *Mikung* karya Abdullah Mustappa ngagunakeun pamarekan psikologis Maslow, anu satulunya medar ngeunaan kumaha larapna hubungan timbal balik antara karya sastra jeung paripolah palaku dina novél nu diébréhkeun ku pangarang. Ogé ngagunakeun pamarekan strukturalisme Robert Stanton nu mibanda kana fakta carita, téma, jeung sarana sastra.

1.2.2 Rumusan Masalah

Rumusan masalah anu rék dipedar dina ieu panalungtikan téh moal lega teuing. Aya sababaraha rumusan anu nyampak dina ieu panalungtikan saperti ieu.

- 1) Kumaha struktur carita novel *Mikung* karya Abdullah Mustappa?
- 2) Naon waé konflik psikologis humanistik nu karandapan ku palaku utama dina novel *Mikung* karya Abdullah Mustappa?

1.3 Tujuan Panalungtikan

Tujuan dina ieu panalungtikan dibagi jadi dua tujuan anu ngawengku tujuan umum jeung tujuan husus.

1.3.1 Tujuan Umum

Sacara umum, ieu panalungtikan téh miboga tujuan pikeun ngadéskripsiun novel *Mikung* karya Abdullah Mustappa, sarta maluruh konflik psikologis nu aya dina novel *Mikung* karya Abdullah Mustappa.

1.3.2 Tujuan Husus

Dumasar kana tujuan umum, tujuan husus dina ieu panalungtikan téh nya éta pikeun ngadéskripsiun:

- 1) struktur carita dina novel *Mikung* karya Abdullah Mustappa;
- 2) konflik psikologis humanistik nu karandapan ku palaku utama dina novel *Mikung* karya Abdullah Mustappa.

1.4 Mangpaat Panalungtikan

Mangpaat dina ieu panalungtikan dibagi jadi opat anu ngawengku mangpaat tioritis, mangpaat praktis, mangpaat tina segi kawijakan, jeung mangpaat tina segi aksi sosial.

1.4.1 Mangpaat Tioritis

Sacara tioritis ieu panalungtikan dipiharep miboga mangpaat pikeun kamekaran dina paélmuan sastra Sunda jeung ngamekarkeun élmu pangaweruh ngeunaan unsur-unsur karya sastra, hususna dina élmu psikologi sastra anu didadasaran ku tiori Abraham Maslow.

1.4.2 Mangpaat Praktis

Panalungtikan ngeunaan “Konflik Palaku Utama dina Novel *Mikung* karya Abdullah Mustappa” dipiharep bisa mantuan pamaca, boh éta mahasiswa boh masarakat umum, utamana ngeunaan jalma nu ngalaman konflik psikologis nu bisa mangaruhan kana perkembangan budak. Ieu panalungtikan dipiharep bisa ngébréhkeun ajén-ajén nu nyamuni pikeun kahirupan anu aya dina novel *Mikung* karya Abdullah Mustappa.

1.4.3 Mangpaat tina Segi Kawijakan

Hasil tina ieu panalungtikan dipiharep bisa jadi implikasi anu hadé pikeun pamaréntah contona Dinas Pendidikan sangkan bisa nambahin produksi buku-buku anu patalina jeung psikologis kajiwaan manusia. Salian ti éta, ieu panalungtikan dipiharep bisa jadi tinimbangan keur masarakat sangkan ngariksa kabudayaan Sunda dina wanda novel.

1.4.4 Mangpaat tina Segi Aksi Sosial

Hasil tina ieu panalungtikan dipiharep bisa méré informasi ngeunaan pangabutuh manusia jeung konflik psikologis kajiwaan nu karandapan ku jalma sawawa sangkan teu putus asa saupama ngarandapan pasualan.

1.5 Raraga Tulisan

Ieu panalungtikan dina nyusun skripsi téh kabagi jadi sababaraha bab, anu bisa diwincik saperti ieu.

Bab I Bubuka. Dina ieu bab dipedar ngeunaan kasang tukang panalungtikan, rumusan masalah, tujuan panalungtikan anu kabagi jadi dua

nu ngawengku tujuan umum jeung tujuan husus, mangpaat panalungtikan anu kabagi jadi opat nyaéta mangpaat tioritis, mangpaat praktis, mangpaat tina segi kawijakan, jeung mangpaat tina segi aksi sosial, sarta raraga tulisan.

Bab II Ulikan Tiori. Dina ieu bab dipedar ngeunaan karya sastra, novel, psikologis sastra, tiori anu jadi dasar dina ieu panalungtikan nyaéta tiori kapribadian humanistik Abraham Maslow nu ngawengku; 1) pangabutuh kana fisiologis, 2) pangabutuh kana rasa aman, 3) pangabutuh kana cinta, 4) pangabutuh kana pangajén, jeung 5) pangabutuh kana aktualiasasi diri, tiori struktural Robert Stanton, panalungtikan saméméhna, jeung raraga mikir.

Bab III Métode Panalungtikan. Dina ieu bab dipedar ngeunaan desain panalungtikan, data jeung sumber data, téhnik ngumpulkeun data, instrumén panalungtikan, téhnik ngolah data, jeung téhnik analisis data.

Bab IV Hasil jeung Pedaran. Dina ieu bab dipedar ngeunaan hasil ngolah data jeung analisis data nu patalina jeung rumusan masalah, tujuan panalungtikan, sarta tiori-tiori tina Bab II. Didéksripsikeun sacara proposional.

Bab V Kacindekan, Implikasi, jeung Rékomendasi. Dina ieu bab dipedar ngeunaan kacindekan tina hasil analisis panalungtikan anu geus dilaksanakeun. Implikasi jeung rékomendasi pikeun nu maca.